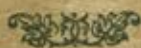

ح . زیبری .

مختصر تاریخ مقدس

جو دت پاشا ، مراد افندی تاریخلری کبی . معتبر تواریخ غه مراجعتله
آچق ترکی نلنده باز یلمش درس کتاییدر .

توزاتیلوب ایکنچی مرتبه باصلدی .

БАГІАХМИТОВЪ

№ 2 К. 1910: Р.

ناشری :

صبح کتب خانسی

КАЗАНЬ .

Тиро-латографія Императорскаго Университета .

1909 .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فصل اول

§ ۱ - علم تاريخ و آنک قسملىرى

اونكان زمانده بولغان آدملىرىنىڭ احواللىرىنى ومەشىقلىرىنى بىلىش ايتىپ ،
 آنلارنىڭ سوققىنى بولغان ، عاقىبتى ھىلاك بولغانلىرىنى ۋە يا ايسە طاغىبن آرتوب
 بويابويوب باشقە اردن آلتىغە كىتىكلىرىنى ۋە ھىلاك بولغانلىرى ايسە آگا سىب نرسە بولغان ۋە
 يا ايسە ارىقلىقنى بى بىرلە كىسب قىلغانلىرى ۋە شونىڭ كىبى سۇاللىرىگە جواب بىرىگان
 وشونىڭ كىبى مەسئەلەلەردىن بىچت قىلغان ھىن : (فن تاريخ) و (علم تاريخ)
 دېيىپ ايتىلەدر .

تارىخ غايىت فائىدەلى بىر فن در ، تارىخ غە كۆڭل قوبۇب ، غىبىرت كوزى ايلە
 قاراب او قوغان كەسە البىنە اوزىنە موافق بىر سۇرۇندە فائىدەلنە چكىدر . تارىخنىڭ
 ايتىك الوغ فائىدەسى خىلق تۇزاتىك و فكىر آچىقى در ، شول و جەلە كە : تارىخ مۇتالەھ
 ايتىكان كىشى بىر كەسەنىڭ كوركام فەللىرىنى وقىلمىش غىبىرت وقائىلارنى كورۇر
 و آگا تىجىبن ايتەر ، اوزىدە شونىڭ كىبى بولۇرغە طر شۇر ، ناچار فەللى وقىبىچ
 بىر كەسەنىڭدە ھاللىرىن كورۇر ، لىكن آندىن نىفرت ايتەر و آنىڭ قىلدىقى اشلىرىدىن
 بىزار اولۇر .

بىر مىلتىڭنىڭ آلتىغە كىتىووينە ودوامىنە سىب بولغان اشلىرى اوزىنىڭ
 مىلتى اشلىرىنەدە آڭلاتۇر . ھو و ھىلاك بولۇلارنىنە سىب بولغان اشلىرى اوزملىنى
 آراسىنە كرتۇدىن صافلانۇر ؛ اگىر باشلانغان بولسە بىر وگە طر شۇر وشونى قومىنە
 آڭلاتۇر .

تاریخنگ: تاریخ عمومی، تاریخ خصوصی، تاریخ مقدس
 دیملکه بر نیچه قسملری بارد. اگر تاریخ هیچ بر قوم و ملتنی آبرمایچه؛ آدملرننگ
 جمعیت حالنده باشلاماغه باشلادقلرنندن بو زمانغه قدر بولغان حاللرینی بیان
 قیلسه بوگا تاریخ عمومی دیورلر.

اگر بالفز بر حکومت، یا بر ملتنگ حالندنگنه بحث ایتسه بوگا تاریخ
 خصوصی دیورلر: تاریخ اسلام و روسیه تاریخی کبی. پیغمبرلرننگ احوالندن
 بحث اینکان تاریخغه تاریخ مقدس دیورلر.

علم تاریخ ایچون بر قدر یاردچی فنلر باردر که، آنلر آراسنده ایک
 مهمی جغرافیة ایله تقویمدر، جغرافیة تاریخده ذکر اینلگان قوملرننگ طوردقلری
 یرندن خبر بیورر، تقویم ایسه تاریخده مذکور بر اشننگ قای زمانده اولدیغینی
 واول اشکه حاضر نیچه یلرلر اوتدیکنی یلدرور. بونلنگ ایچون ایک « بر
 واقعنی مبداء تاریخ اعتبار اینوب، ذکر قیلماقچق اشلری شوگا نسبت ایله
 فلان سنه الگ بولدی، یا که فلان سنه صوگ بولدی دیوب بیان ایتلر. هر بر
 ملتنگ اوزینه کوره بر مبداء تاریخ بارد. مثلا یهودیلر قاشنده مبداء تاریخ
 خلقت عالم یعنی دنیاننگ یارانلشی در، لکن بو اختلافلی بر مسئله اولدیغندن
 خلقت عالم دن بیرلی نیچه سنه اوتکانی یقینا معلوم توگلدلر.

خریستیانلر قاشنده مبداء تاریخ عیسی علیه السلام ننگ دنیاغه کیلگان سنه سیدر.
 مسلمانلر قاشنده پیغمبر مصلی الله علیه وسلم ننگ مکهدن مدینه منوره گه هجرتلر یلدر.
 وبعض تاریخلرده مبداء تاریخ طوفان نوح اعتبار ایتلمشدلر. (۱)

میسو اللز: علم تاریخ نیدن بحث ایتدر؛ نیندای سؤاللرگه جواب بیردر
 تاریخنگ فائدهس نیلدر؛ تاریخ بلوب خلق نوزانو هم فکر آچون نوزوشچه
 بولدر؛ تاریخنگ نیندای قسملری بارد؛ تاریخ عمومی دیوب نیندای تاریخی
 ایتورلر؛ تاریخ خصوصی دیوب نیندای تاریخی ایتلر؛ تاریخ مقدس دیوب.

(۱) بو کتاب میان ایچون اولوب تقویمی حفظ اولمک آنلره آغر اولدندن بونلر مددکنر وقرعات

نیندای تاریخنی اینتلر ۶ تاریخ ایچون یاردمچی فنلر نیلردز ۶ جغرافیه نی
ایچون کبراک بولادر ۶ تقویم نی ایچون کبراک بولادر ۶ هر بر ملتک مبدأ
تاریخی برمی ۶ نی روشجه صوگ ۶

§ ۲ - خَلَقَتِ عَالَمَ

الله تبارک و تعالی بو دنیانی یوقندن بار ایلامشدر. ایگ اؤل بر وکوک
وباشقه سیاره لر یارانامشدر. بوندن صوگره دنیاده بولغان باشقه مخلوقات یارانلوب،
ایگ آخرفیسی آدم علیه السلام اولمشدر. بو دنیاده اولان انسانلر جمله سی
آدم علیه السلام نلگ ذرینتدر.

تعلیم : خلقت عالم حقنک بلد ککزی سویلاکزی!

§ ۳ - قصه آدم علیه السلام

الله تبارک و تعالی حضرت آدمنی طوپرافندن یارانوب آگا جان، فکر،
وعقل بیردی. و آگا سجده اینکز دیوب فرشته لرگه بیوردقنده جمله سی بردن
سجده قیلدیلر، باری ابلیس تکبر لکی و کونچیلکی ایله حضرت آدمگه سجده
ایتەرگه خوارلاندى و بونلگ ایچون الله تعالی طرفندن ملعون رلدى و اوزینه
شیطان رجیم دیولدى. وشول سببدن اول حضرت آدمگه دشمن بولدى.

جانلی مخلوقاتنلگ جمله سی برر ایبداش ایله یارانلدیغی حالده، حضرت
آدم ایبداشسز یارانلمش ایدی، و صوگره ده آگا ایبداش اینوب الله تبارک
و تعالی حضرتلری حوٰانی خلق قیلوب هر ابکیسینی جنت که قویدی. آشاگز،
ایچیکز، لکن شول آغاچغه یقینلاشماکز دیوب جناب حقنک اوزینه معلوم بر
آغاچنلگ جییشندن باشقه بتون جنت نعمتی آنلره مباح ایتلدى. (۱)

لکن نیچک بولسه ده شیطان جنت که کروب، آدم ایله حوٰانی کوروب شول

(۱) آدم ایله حوا علیهما السلامک کروب چقدقاری جنت آخرت کوننده و عدایتلش جنت ایدیمی یولسه
آغاچلای اولغان بریاچه ایدیمی؟ بو خصوصی قرآن شریفده آچق بیان ایتلمشدر، دخی آنلردن ممنوع بولغان آغاچ
نیغایان آغاچ اولدی یقینا معلوم توکلدر.

روشچہ وسوسہ قیلدی: «خواجہ گزنی ایچون سزنی اول آغاچدن طیدی بله سزمی؟
اگر سز آندن آشاسه گز سزنگ ایچون اولم بوقدر ومکگی جننده قالور سز!» دیدی،
وشول صورتله اول حوانی آندن صورگه حضرت آدمنی آلداب هر ایکسینه
شول آغاچنگ جیمشیننی آشانندی وبوننگ اوزرینه الله تعالیٰ حضرتلری جمله سیننی
جنندن چقاردی. (۱)

وبوندن صورگه آنلر بیر یوزینه تکرار کیلوب وبر مدت بر برسندن آیرلشوب
یورگان بولسه لرده جناب حقنک رحمنیله ینه بر برسینی طابشوب وبر لکده یاشاب،
بیک کوب کوب اولاد کینتوردیلر. روایتلره کوره: حضرت حوا بری قز بری
ایر بالا بولمقله فرق ایگیز بالا طوغدرمشدر، باری شیت علیه السلام یالگز
بولارقی دنباغه کیلمشدر.

بر قورصاقنک ایر بالاسینه، ایکنچی قورصاقنک قزینی نکاح ایلامک
حضرت آدمنک شریعتی ایدی، وشول روشچه اجرا قیلدقلری حالده حضرت
آدمنک اوغللری اولان قابل ایله هابل آراسنده توبانده گی روشچه نزاع واقع
بولمشدر: قابل اوز یله برکه طوغان اقلیما اسملی قز قزند اشینی آلورغه تلامش،
لکن آدم علیه السلامنک شریعتی بوینچه اقلیما هابلغه نکاحلانورغه تیوشلی
بولمش، وشول صورتله آرالارنده نزاع اولدقده حضرت آدم آنلرغه قربان کیسو
ایله امر ایتوب، الله عننده قایسیگزنک قربانی مقبول بولسه اقلیمانی شول
آلور دیش. بوندن صورگه ده اقلیما هابلگه تیوشلی بولوب قالدیغندن، قابل
کونلاب وشیطاننک وسوسه سیننه آلدانوب هابلنی اولتروب الله تعالیٰ گه وآناسینه
عاصی بولمشدر. بو وجوله بیر یوزنده ایکنک اول قان نوککان وکشی اولترگان
قابل بولوب، ایکنک اول میت ایسه هابلدر. حضرت آدم اوز احقادینه پیغمبر
هم خلیفه بولوب کندوسینه اون صحیفه نازل اولمشدر؛ روایتلره کوره مبلک یل
یاشاب ذریتندن فرق میکنک کمسننی کوروب بر جمعه کونی وفات اولمشدر.

(۱) حضرت آدم اصلده بیر یوزینه خلیفه اولوق ایچون خلق قیلدیغندن البت جتده دالم قالاچاق

ایندی مذکور آغاچ واقعیسی آنجق بر سلتار وبهاته قیلدن اولمشدر.

و حضرت حوا ايسه آندن بربيل سوگره وفاتدر. فايده مدفون اولد قلري اختلافلى بر مسئله در.

سورة البقرة الله تعالى حضرت آدمنى نيدن خلق قبلدى ۹ فرشته لرگه نى بيوردى ۹ سجده قبلد يلرمى ۹ حضرت آدم گه ايبداش بولوب كم خلق قبلدى ۹ آدم ايله حوا عليهما السلام فايده قو بولد يلر ۹ جننكه كردكلرنده الله تعالى آنلرغه نى بيوردى ۹ ابليس آنلرني نيچك آلدادى ۹ قابل ايله هابلنك واقعه سى نيچك ۹ حضرت آدم گه نيچه صحيفه ايندرلگان ۹

§ ۴ — قصه شيث عليه السلام

حضرت شيث آدم عليه السلامك بالالرى آراسنده ايك ايزگوسى وگوزلى اولدغينه بنا حضرت آدم وفات ايلادكنده آنى جمله بالالرينه باش ايتوب قالد رمشدر. سوگره الله تعالى آنى پيغمبر ايتوب اوزينه ايللى صحيفه كوند رمشدر. كهبه معظمه نى ايك اول طاش وبالچقندن حضرت شيث بنا ايلامشدر. هم الله غه عاصى اولان قابلنك اولادى اوزره قانچ كوتاروب ايك اول دين صوغشى ايتوچى شول ذات اولمشدر. قهر شريفى مكه جوارنده ابى قبيس طاغنده در.

تعليم: حضرت شيثنك قصه سيني سويلا كز!

§ ۵ — قصه ادريس عليه السلام

ادريس عليه السلام يارد اسملى كمسه نك بالاسى بولوب، شيث عليه السلام اوغل لرينك اوغليدر؛ اصل اسمى اخنوخ بولوب بيك كوب وقت درس ايله مشغول اولد يفتندن ادريس آنالمش ايمش، حضرت شيث دن سوگره پيغمبر شول ذات بولمشدر. و اوزينه او طوز صحيفه نازل بولوب بنده لرنى طريق حق غه چاق رمشدر. و بونك زماننده بنده لر طريق حق دن آيرلوب پتلىرغه تابونه باشلاغانلر ايدى. ادريس عليه السلام غه كوكلرنك اسرارى آچلمش ايدى. و سلامت اولدقنى حالده كوكله كوتارامى.

ایک اول قلم برله یازو یازغان و کیوم نگوب کیگان کشی ادریس علیہ السلام در، آندن اول آدم اوغللری حیوان تیرسی یابنوب یورمشلر.

تعلیم : حضرت ادریس ننگ قصه سینی سویلاگز!

§ ۶ — قصه نوح علیہ السلام و طوفان بلیه سی

ادریس علیہ السلام ننگ کوکگه آشوونندن سوگره آدم اوغللری طوغری بولدن آیرلوب آرالرنده فنالق و پتله عبادت قیلیم کبی کفرلک و ایمانسزلق اشلری کو بایمشدر. وشول وقتده لامک اوغلی نوح علیہ السلام آنلرغه طریق حقنی اوگرانو ایله مأمور بولمشدر. لکن نوح علیہ السلام فی قدر طرشوب و نیچه بللر عمر اوز دروب، آنلرنی طریق حقغه دعوت قیلغان بولسه ده باری اوزیننگ اوچ اوغلی و آنلردن باشقه بر نیچه کیمسه گنه ایمان ایتمشدر. باشقه لری همان کفر و ضالانده قالمشدر. حتی حضرت نوح غه کوب تورلی اذا و جفالر قیلیمشدر، نهایت حضرت نوح آنلرننگ ایمانغه کیلوونندن امیدینی کیمسوب آنلرغه بد دعا قیلیمشدر. و جناب حق آننگ دعاسینی قبول ایتوب (بیانی غایت اوزون بولغان) طوفان ایله آنلرنی هلاک ایلامشدر.

جناب حقننگ امر ایله حضرت نوح بر کیمه باصاب، ایمان ایتکان کیمه لر ایله برلکده شول کیمه برله یوروب سلامت قالمشدر. روا پتله کوره طوفان آلتی آی قدر سوروب سوگره کیمه جودی اسملی طاغغه او طرمشدر. طوفان وقتنده سو بیوک طاغلرنی آشمشدر. طوفانندن سوگره، ایمان ایتکان کیمه لرده وفات بولوب ایرلردن باری حضرت نوح و آننگ حام، سام، یافث اسملرنده اوچ اوغلی سلامت قالمشدر.

ایشته بنون آدم لر حضرت نوح ننگ شول اوچ اوغلندن طارالمشدر. بو سببدن حضرت نوح غه (اب ثانی) ایکنچی آنا دیوب آینولمشدر. قارا عربلر، حبش لر حام نسلندندر.

بىياز عربلار، فارس و روم اقوامى سام نسلدىن، پېغمبەرلەر دىھى بونىڭ نسلدىن كەلمىش.

ترك، ماغول، تاتار، مانجور اقوامى ياقىت نسلدىن وجودە كەلمىش. حضرت نوح مېڭ يىغە يېقىن عمر سوردىكىدىن سوڭرە طوفاندىن اوچ يوز ايللېچى سەنە سەندە وفات بولمىش.

آدم اوغلىرى اطاعتىزلىك حەقنىدە بىر يوز يىنە شوندا بىن الوغ بلالر كېلىد كېنى آڭلا سەلدە، ھەمان طرىق حەق غە كرمادىلر، اللە نىڭ بارلىقىنە و بىرلىكىنە ايمان كېتىرىمكىنى اونوندىلر، پىنلرغە عبادت قىلور بولدىلر، بنا* على ھذا آنلرغە يىنە قللە نى قدر پېغمبەرلەر كوندىرلمىش دىكە تەفصىلى آئىدە كېلە چىكىد.

سَمَوَاتِ الْبَرِّ: نوح عليه السلام كىم اوغلىدىر؟ نوح (عەم) نىڭ قومى ايمان كېتىرىدىغانلارمى؟ حضرت نوح نىڭ قومى نى بىرلە ھلاك بولغانلار؟ مۇمىنلر نېچك قالغانلر سوڭ؟ حضرت نوح نىڭ اوغلىرىنىڭ اسملىرى نېچك؟ نوح عليه السلام غە نى اىچون اب تانى دىلر؟ ھام نسلدىن قايسى قوملر كېلىگان؟ سام نسلدىن كىلردىر؟ ياقىت نسلدىن قايسى قوملر كېلىمىش؟ حضرت نوح طوفاندىن نېچەنچى سەندە وفات بولغان؟

حضرت نوح پېغمبەرنىڭ قەسەسىنى سويلەڭز؟

فصل اولدە ذكر ايتلمىش پېغمبەرلەرنىڭ سلسلە نىسبى

شول طرىقەدەر:

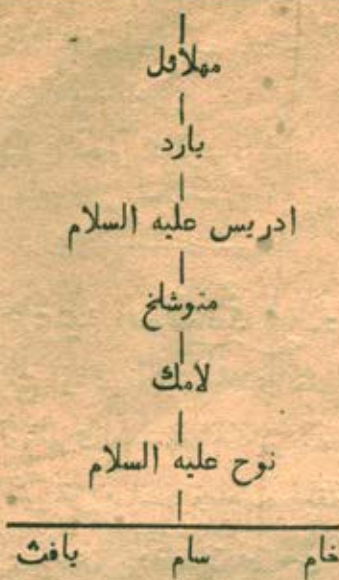
ابو البشر آدم عليه السلام

شېث عليه السلام

انوش

قىنان

فصل اول گه دائر تعليم و سؤال:

- تاریخ نبین بخت ایته در؟
 تاریخ نك فائده سی نی؟
 تاریخ عمومی دیوب نبیندای تاریخنی ایته لر؟
 اگر تاریخ باری بر قومین گنه بخت ایته آئی نبیندای تاریخ دیلر؟
 مسلمانلرده مبداء تاریخ نیدر؟
 قابل ایله هابل کم اوغللریدر؟
 بونلرنك آراسنه بولغان واقعه نیچك؟
 كعبه معظمه نی ایك الك کم بنا اینمشدر؟
 ادريس عليه السلام طرفندن ایك الك اشلانگان اشلر نیلردر؟
 ادريس عليه السلام کم اوغلیدر؟
 طوفان قایسی پیغمبر زماننده بولغان؟
 طوفان حقیقده معلوماقئزنی سویلاقئز؟
 اب ثانی کیدر؟

نوح عليه السلامنى فى ايجون اب ثانى ديوب اينكانلر ؟
 پيغمبرلر كم نسلندن كيلمشلردر ؟
 يافت نسلندن كيلگان قوملر كم لردر ؟

﴿ فصل ثانى ﴾

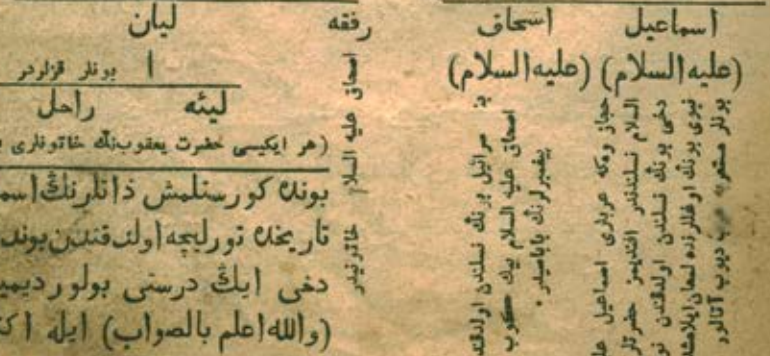
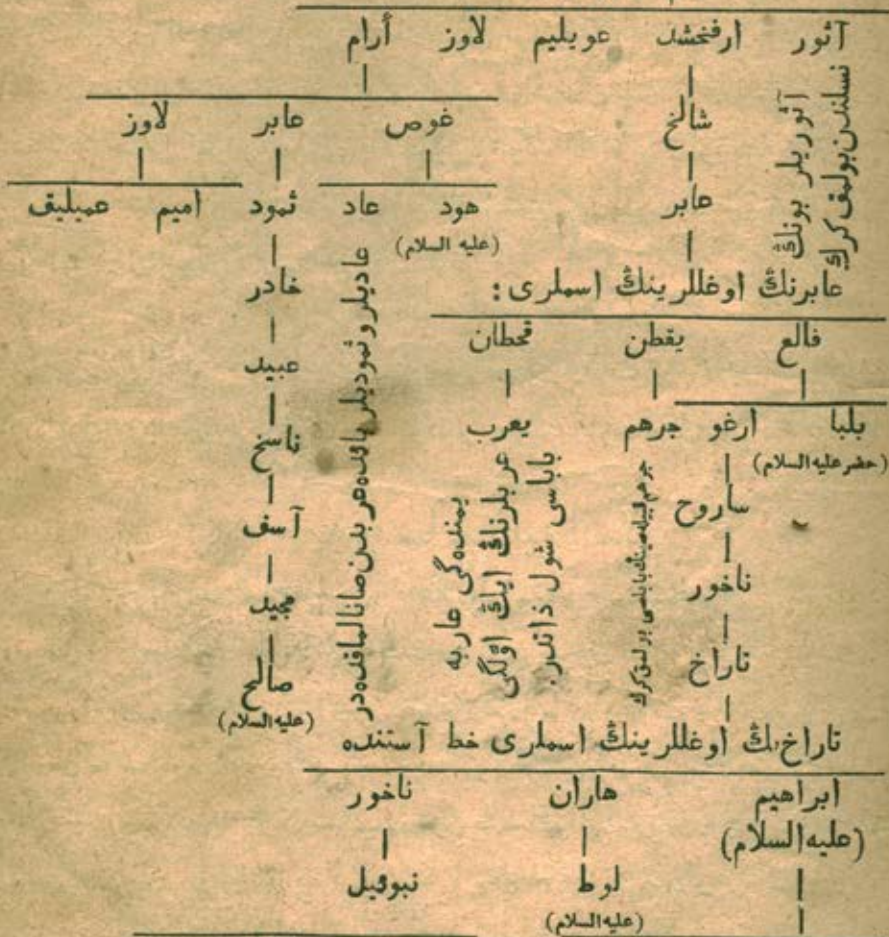
§ ۷ - نوح عليه السلام نك اولاد و احفادى

حضرت نوح نك اوج اوغلى قالمش ايدى خام اسملى اوغلى نك كوش،
 قوط، كنگان اسملرندە اوغللىرى بولمشدر. كوش نك نمرود اسمندە بر اوغلى
 بولوب ابتدا بابل شهرينى توزيرمشدر و بابلندە بولغان پادشاهلر جمله سى بوگا
 نسبتلە نمرود ديوب آتالمشدر، نمرودلردن بر يسى نكر يلك دعواسينە كر شوب
 بيك زور گناهلر قيلمشدر و بونى اوزى دە آگلاب، يا گادن بر طوفان نك ظهورين
 احتمال طونوب بيك بيوك بر مناره ياصاتورغە باشلامشدر؛ طوفان بولا فالسە
 شونك باشينە منوب قوتلووين فرض قيلمشدر. لکن اشلا و چيلر منارهنى تمام ايتودن
 عاجز بولغانلر، شول وجهلە كه: حق تعالى نك امريله آنلر نك سويلاولرى آلماشنوب
 مقصودلرينى بر برلرينە آگلاتودن عاجز قالمشدر، و مناره ياصاونى طاشلاب
 تورلىسى تورلى طرفقە طارالمشدر. وشول واقعه دن صوكره بر يوزندە كوب
 تورلى لسانلر ظهور ايتمشدر. بو واقعه تاريخدە (تبلبل السنه) ديوب تعبير
 ايتولەدر. سام نك اولادندن جميع پيغمبرلر كلمشدر.

يافت نك دخى ترك، ماغول، سقلاب، چين اسملرندە اوغللىرى بولوب
 آنلر نك نسلندن دخى آلچە نام بر خان نك تانار و ماغول اسمندە ايكي اوغلى
 بار ايدى، بوكوندە اولان اقوام تاناردە شول آلچە خاننك بر اوغليبنە نسبتلە
 تانار ديوب آتالمقەدرلر.

﴿ ميمو اللير ﴾ نمرود كم اوغليدر؟ كوش نك قرداشلرينك اسملى نچك؟
 آنلر كم اوغللىرى؟ بر يوزندە كوب تورلى لسانلر نيدن ظهور اينكان؟ شول
 واقعه تاريخدە نچك ديوب آتالادر؟ يافت نك اوغللرينك اسملى نچك؟

سام بن نوح احفادى نىڭ سلسىلەۋ نىسبى اولوب اسملىرى شول خىط آستىدە در . سام نىڭ اوغللىرى

بۇنىڭ كۆرسىتىشى دائىرىسىدىكى اسملىرى ئورنى تارىختە نۇرغۇنلىغان ئورۇننى بۇندە يازغانلىرى دەخى اېنىڭ درىسى بولۇرىدىمىز . آتېقىق (ۋاللاھ اعلم بالصواب) اىلە اكنفا ایتەمىز .

§ ۸ - قصه هود علیه السلام

طوفانندن صوگره یمنده احقاق دبوب آطالغان بر اورنده عاد قومی ظهور اینوب پنلره طابونمقی کبی اشرا ایله طریق حقندن آیرلدقلرنده آنلرنی ایمانغه دعوت ایچون الله تعالی هود علیه السلامنی کوندرمشدر. حضرت هودنی قدر طرشوب، آنلرنی حق یولغه اونده گان بولسه ده آرالرنندن بیک آزنی ایمان اینوب باشقه لری همان کفر و ضلالنده قالمشدر. صوگره الله تعالی آنارغه غایت قوتلی بر عذاب جبیلی بیاروب جمله سینی هلاک ایتمشدر؛ مگر هود علیه السلام ایله آگا ایمان اینوچیلرگنه سلامت قالمشدر.

سورة الزمر: هود علیه السلام قایسی قوم گه مبعوث بولدی؟ آنلر قایدن طوره لر اییدی؟ بو قوم طوغری یولغه کرگانمی صوگه؟ آخرنده آنلرنی اشلا گانلر؟

§ ۹ - قصه صالح علیه السلام

عاد قومندن صوگره، شام ایله حجاز آراسنده حجر اسملی بر برده ثمود قومی ظهور ایندی. آنلر دخی عاد قومی کبی طریق حقندن بازمشلر اییدی. ایشنه آنلرنی دینگه دعوت ایچون صالح علیه السلام مبعوث بولدی. لکن نی قدر طرشسه ده قومی ننگ بیک آزیغنه ایمان ایلامش اییدی. وبر آراق آنلر صالح علیه السلام دن معجزه ایستاب «شول طاشننگ ایچندن بر دوه چقار ایچنده بالاسی ده بولسون وشوندن صوگره بیز سگا ایمان اینه مز» دیدیلر جناب حق ننگ امری بوینچه شول کورسنلمش طاشندن بر دوه چقتی هم بالا طوغشردی، بونی کورگاچ ینه بر آزنی ایمان کینورسه ده قالفانلری همان او لگیچه طور دیلر حتی دوه نی بوغازلادیلر، بالاسی ایسه طاشننگ ایچنه قاچدی. بعده کوکن بیک قورقچلی بر طاوش کیلوب ثمود قومندن ایمان اینتمگانلری هلاک بولدیلر، قومی ننگ هلاکنندن صوگره حضرت صالح مؤمنلریله برابر مکه مکرمه گه هجرت اینوب قالفان صمرینی آنده کیچوردی.

صالح علیه السلام قایسی قوم گه مبعوث بولدی؛ نمود قومی
 فایده طوره ایدی؛ آنلر ایمان ایندیلمی؛ صالح علیه السلام دن نرسه ایستادیلر؛
 آنلرنک استادیکی بولدیمی؛ آندن صوگ اول قوم نی اشلا دیلر؛

§ ۱۰ - قصه ابراهیم علیه السلام

ابراهیم علیه السلام بابل شهرنده طوغدی اول وقتک بابلده کلدان طاقه سی
 اقامت ایتوب آرالرندہ صابته دینی ظهور قیلمش ایدی، یعنی بولدیلرغه
 عبادت ایته لر ایدی. و آنلرنی طریق حقیقه دعوت ایچون ده ابراهیم علیه
 السلام مبعوث بولدی. حضرت ابراهیم آنلرنی حق دینگه نی قدر اونداسه ده
 اینانمادقلرندن باشته بابل حکمداری بولغان نمرود آنی اوطقه سالدردی.
 لکن الله تعالی آنی صاقلادی، اوط یاندرمادی، ابراهیم علیه السلام سلامت
 فالدی و بو معجزه نی کوروب دخی بر قدر کشی ایمان ایندیلمی. و حضرت ابراهیم
 مؤمنلریله برابر حران طرفلرینه آندن شامغه و آندن دخی مکه گه هجرت قیلدی.
 و اوغلی اسماعیل علیه السلام ایله کعبه معظمه نی بنا ایلادیلمی. مسافرلرگه اکرام
 و ضیافت اینمک حضرت ابراهیم ننگ ایگ الوغ عادتلرندن ایدی.

صالح علیه السلام قایسی شهرده طوغدی؛ ابراهیم علیه
 السلام قایسی قوم گه مبعوث بولدی؛ آنلرنک دینی نی ایدی؛ آنلر ایله ابراهیم
 علیه السلام آراسنده بولغان واقعه نی سوبله کز؛ بابل حکمدارلری نیچک دیوب
 آطلالر ایدی؛

§ ۱۱ - قصه لوط علیه السلام

حضرت لوط ابراهیم علیه السلام ایله برطوغان هاران ننگ اوغلیدر. حضرت
 ابراهیم گه ایمان کیتوروچیلردن بولوب بابل دن آنکله برابر هجرت قیلمش ایدی،
 سدوم خلقینه مبعوث بولدی. سدوم اهالیسی آدم بالالری اول کونگه قدر قیلما دینی

يمان اشلىرى قىلورغە باشلاغانلار ايدى؛ حضرت لوط آنلرنى ايمانغە دعوت ايله شول يمان اشلردن بيزدررگە نى قدر طرشەدە طسگلامادىلر.
جناب حق آنلرنىڭ باشىنە طاش ياغدروب هم زلزله ايله شهرلر بىنىڭ آستىن اوستىكە كىتوروب هلاك قىلدى. لوط عليه السلام اهل بىنىلە كىچ برلە آرارلندن چغوب قورتلدى.

تعلیم : حضرت لوط عليه السلام نىڭ قصەسىنى سويلەڭز!

§ ۱۲ — قصە ۶ اسماعيل واسحاق عليهما السلام

ابراهيم عليه السلام سىكسان ياشنىدە اولدىقى حالدە هنوز بر بالاسىدە يوق ايدى. بونىڭ اوزرىنە خاتونى ساره دن رخصت آلوب ھاجرنى نىكاحلانمش ايدى. جناب حقنىڭ رحىمىلە ھاجر بر اير بالا طوغدىرى؛ اسمىنى اسماعيل قويدىلر. وبو سببلە ساره بىنىڭ قايغوردى، جناب حق آگا دىقى مرحمت ايتوب قارتلىق وقتىدە بر بالا بىردى، اسمىنى اسحاق قويدىلر.

ساره گرچە پىغمبر خاتونى بولسەدە ھمان خاتوندىر. بناء طلى ھذا حضرت اسماعيل گە فارشى آچو هم كوئىچىلىك اظهار ايتدى و ابراهيم عليه السلام غە اللہ تعالى طرفتىن امر اولمقلە حضرت اسماعيل ايله ھاجرنى عربستانغە ھىجاز طرفىنە ارسال ايلادى و اسماعيل عليه السلام آندە اوسوب جرھم قىبىلەسى ايله آراشوب مكىل صورتدە عربچە سويلرگە اوگراندى و آنلردن قز آلدى و بىنىڭ كوپ بالالرى بولدى؛ نہایت آنلر زور قوت حاصل ايتوب، ھر طرفدە غالب بولورلر ايدى. و اسماعيل عليه السلام شول طرف اھالىسىنە انكاسىنىڭ شرىعتىنى اوكراتماگە مأمور بولدى.

اسماعيل عليه السلام اصل عبرانى بولدىغىدىن آننىڭ نسلى مستعربە عربلر دىوب آطالدى.

ابراهيم عليه السلام نىڭ وفاتىدىن سوڭرە بىرىنە اسحاق عليه السلام پىغمبر بولدى، بىرى عىص، بىرى يعقوب نامىدە بىكى اوغلى بولوب عىص اسمىسى

پیغمبر بولماشدر، لکن کوب بالا و دولت صاحبن بولمشدر. بعقوب ایسه انگاسی
یرینه پیغمبر بولمشدر.

سَوَّالِرْ ابراهیم علیه السلام نڭ نیچه اوغلی بولغان؟ کملر؟ بونلر
ایکیسینه بر آنادن طوغانلرمی؟ حضرت ابراهیم هاجر نی نی ایچون آلدی
صوڭ؟ صوڭره ابراهیم علیه السلام ایله ساره آراسنده نیندای واقعه بولدی؟
حضرت اسماعیل نڭ حجاز طرفینه باردیغندن صوڭره کوردیکی حاللرینی سویلاڭز؟
حضرت اسماعیل نڭ بالالری کملردر؟ بونلردن قایسی پیغمبر بولمشدر؟

فصل ثانی گه دائر تعلیم و سَوَّالِرْ:

- قایسی پیغمبر زماننده طوفان بولغان؟
- بابل شهرینه قایسی پیغمبر مبعوث بولغان؟
- بابل حکمدارلرینی نیچک دیوب ایتلر؟
- عاد قومینه قایسی پیغمبر مبعوث بولدی؟
- عاد قومی نی برله هلاک بولدیلر؟
- ثمود قومی قایدیه ایدیلر؟ آنلرغه کم مبعوث بولدی؟
- ثمودیلرگه صالح علیه السلام نڭ ههجهزه سی نی ایدی؟ آنلر اوشاندیلرمی؟
- حضرت لوط ایله ابراهیم پیغمبر نڭ قرداشلیکی نیچک در؟
- لوط علیه السلام کملره مبعوث ایدی؟
- سدوم اهالیسی نی برله هلاک بولدیلر؟
- فصل ثانی ده قایسی پیغمبرلرنڭ تاریخلری او قولدی؟
- فصل ثانی ده حاللری مذکور قوملر قایسیلر؟
- اسماعیل ایله اسماعیل علیهما السلام نڭ قرداشلیکلری نیچک؟
- عیص کمنڭ اوغلیدر؟ عیص نڭ برادری کملر؟

﴿ فصل ثالث ﴾

§ ۱۳ - بنی اسرائیل نڭ صورت ظهوری وارض

مقدس نڭ بیانی

آزیا خریطه سینه فارالسه بحر سفید نڭ شرق ساحلنده کورورسزکه شام شریف، قدس شریف، بحر لوط دیگان سوزلرنی. بحر لوط ایسه بیک زور بر کولدرکه الکنده بونڭ بیرنده حضرت لوط نڭ مبعوث اولدنی قوم نڭ شهری سدوم بولوب، آنڭ هلاکندن سوڭره شول کول نڭ پیدا بولدنی روایت قبلنمقده در، شول کولگه آغا طورغان آردین (وادى الشریعة) نامنده بر نهر باردر. شول کورساتدیکنز بیرلر ارض کنعان دیه مشهوردر؛ بونڭ نصف شمالی سینه ارض فلسطین دیوبده ایته لر. بو بیرلر الله تعالی طرفندن ابراهیم علیه السلام ذریبینه وعده قبلنغان ایدی بناء علی هذا بو بیرلرگه ارض موعود، ارض مقدس ناملری ده بیرلر شد. بو بیرلر ده ابراهیم علیه السلام ذریبتندن یعقوب علیه السلام نڭ اوغللری و آنلرنڭ نسللری ساکن اولمشلردر.

میسوالبز: آردین نهری قایسی قطعه ده در؟ اول قایده آغادر؟ شول بویرلر نیچک دیوب آنالادر؟ ارض کنعان کملرگه وعده قبلنغان ایدی؟ ارض کنعانده کملر طورهلر ایدی؟

§ ۱۴ - بنی اسرائیل

یعقوب علیه السلام نڭ لقب اسمی اسرائیل اولدیغندن، بالالاری و عموما آنڭ نسللی بنی اسرائیل دیوب آطلدی. تاریخ مقدس ده ایڭ مشهور بولغان قوم بنی اسرائیل لردر؛ زیرا آنلر تورلی حاللرگه آلماشمش و آنلرغه بیک کوب پیغمبرلر مبعوث بولمشدر. و آنلر حقننده بیک کوب تورلی واقعه لر ظهور ایتمیشدر. جمله دن بر قدری؛ آنلرنڭ مصرغه هجرتلری، مصردن خروجلری،

حکام و ملوک دوری، آثوریلرنڭ آنلرغه هجومی، بابل اسارتی کبی واقعه لدردر.
يعقوب عليه السلام حضرت ابراهيم ايله برطوغمه ناخورنڭ نسلندن لیان
اسلی کیمسه نڭ لیئه وراهل اسلی قزلیرنی نکاحلانمشدر.

سورة البقرة: تاریخ مقدسه ایڭ مشهور قوملر کملدره بنی اسرائیل لر
کم نسلندن؟ آنلرغه نی ایچون بنی اسرائیل دیولدی؟ بنی اسرائیل لر نڭ مشهور
واقعه لری نیلدره؟ يعقوب عليه السلام نڭ خاتونلری کملدره؟

§ ۱۵ - اولاد يعقوب

حضرت يعقوب نڭ لیئه دن: (روبیل، شعون، لوی، یهودا، ایسافر،
زبلون) نام لرنده آلنی اوغلی؛ لیئه نڭ چار یه سی زلفادن (جاد، عاشر) نام
ایکی اوغلی؛ راحل نڭ چار یه سی بله اذن (دان، نفتالی) نام ایکی اوغلی؛
وراھل نڭ اوزنندن (یوسف و بنیامن) نام لرنده ایکی اوغلی بولوب مجموعی
اون ایکی در. (۱)

ایشنه شول صورتله حضرت يعقوب نڭ اوغللری کوب بولوب و آنلرنڭ
دخی بالالری بولمقله بنی اسرائیل اوزلکلرنندن بایناقغنه نفوس جبولمش بر قوم
ایدی؛ جمله سینه آنالری يعقوب عليه السلام پیغمبر بولمقله ارض مقدسه اقامت
ایته لر ایدی. صوگره آنلر ارض مقدسندن مصرغه هجرت ایتوب، آنده ایکی
یوز اون بیش سنه قدر اقامت ایتدکلرنندن صوگره ینه کنه انغه قایتمشلدر.
مصرغه هجرتلرینه یوسف عليه السلام واقعه سی سبب بولدیغی کبی، آنندن ینه
کنه انغه قایتولرینه موسی عليه السلام سبب بولمشدر. بیانی آئنده کیلاچک.

سورة البقرة: حضرت يعقوب نڭ نیچه اوغلی بولغان؟ کملر؟ شول اون ایکی
اوغل نیچه آنادن طوغانلر؟ اول آنالرنڭ اسملری نیچک؟ آنلر ارض مقدسندن
قایسه هجرت اینکانلر؟ آنده نیچه سنه قدر مدت طوغانلر؟

§ ۱۶ - قصه ايوب عليه السلام

ايوب عليه السلام اسحاق عليه السلام نكڻ عيص اسملى اوغلى نكڻ نسلند ندر
نسب شريفى: ايوب بن موسى، بن زراح، بن عيص، اسحاق بن ابراهيم عليه
السلام در. حضرت ايوب گوب مال و اولاد صاحبي هم غايت باي بر پيغمبر
بولوب، ثانيه ورملة قوملرينه كوندرلمشدر. خاتونى رحمت نامنده بولوب حضرت
يعقوب نكڻ قزى ايدىكى روايت قيلنمقده در، بو صورنله ايوب عليه السلام
حضرت يعقوب ايله عصدراش پيغمبر بولادر. بعض روايتك حضرت ايوب نكڻ
خاتونى (لبا) نامنده بولوب افرام بن يوسف بن يعقوب نكڻ قزى ايمش.
لكن نيچك بولسه ده حضرت ايوب نكڻ خاتونى غايت صداقتلى و اطاعتلى خاتون
بولمشدر. جناب حق حضرت ايوبنى امتحان اينوب بتون مالين النين يوق
قيلدى. اول همان شكر ايندى، آورو بولدى صبر ايندى، تننده جراحت لر
كوبايدي، آنلر قورنلادى، يائينه كشي بارا آلماز بولدى، آشارلرينه رزقلرى
بتدى، حضرت ايوب همان صبر اينتر ايدى. وشونداي آچى كونلرده ده
حضرت ايوب نكڻ خاتونى كامل صداقتله خدمت اينتر، رزق كبتورور ايدى،
حضرت ايوب نكڻ باره لرنندن اصلا جبرانماز ايدى. نهايت جناب حق بونلرنكڻ
بويله صبرلقرينه قارشى مال و دولتلرين اؤلگيدن آرتق اينوب بيردى
و بالالرى دخی كوبايدي. ايشته صبرلقله دنيا و آخرت سعادتينه نائل بولدىلر.

سَمَوَالِيكُ: ايوب عليه السلام كم نسلند ندر؟ نسب شريفى نيچك؟
ايوب عليه السلام نكڻ قصه سيني سويلاگز!

§ ۱۷ - قصه شعيب عليه السلام

حضرت شعيب ابراهيم عليه السلامغه ايمان اينوب آنكڻ برله بابلدن شام
طرفينه هجرت اينكان بر قبيله دندر، ايبسى لوط عليه السلام نكڻ قزيدر. حضرت
شعيب طائلى تلمى و اثرلى سوزلى بر پيغمبر بولديغندن اوزينه (خطيب الانبياء)
لقبيني بيرمشلردر.

جميع بوزقلقلرنى قىلا طورغان آيگه ومدىن اهالبسىنه مبعوث بولوب
 آنلرنى طريق حقه اوندادى، لىكن شول اثرلى سوزلى كىسه نىك وعظ
 نصيحت لرى ده آنلرغه اثر ايتىدى، همان آرزىقللارنده دوام قىلدىلر. نهايت جناب
 حق اصحاب ايگه اوزرىنه بىك قانى بر اسسبلك يباردى واول اسسبلك بر هفته قدر
 دوام ايتوب يلغه لرده غى صولارنى قايناندى، سوگره اوستلرىنه بر بلوط كىلدى،
 آنلر بارچەسى اسسبىن قاچوب شول بلوط آستىنه جىولدىلر، شولوق بلوطىن
 اوط ياووب جملەسى شونىك ايلە ياندىلر. مدين اهالبسى دى بر قورقچلى
 طاوش ايلە هلاك بولدىلر.

سوگره شەيب عليه السلام اوزىنه ايمان كىنورگانلرى ايلە برابر مەگە
 هجرت ايتدى وآنده وقاتىنه قدر عبادت ايلە مشغول بولدى. مدين ده وقت
 صافورا نام قزىنى حضرت موسى غە نكاحلاندرمشدر. بو جەتلە حضرت موسى،
 شەيب عليه السلام ايلە عصر داش پىغبردر. بيانى كىلە چكىدر.

سورة البقرة: شەيب پىغبر قايسى قوم گە مبعوث بولدى؟ آنلر شەيب
 عليه السلام نىك وعظ ونصىحتىنى طوندىلرمى؟ سوگره اول قوملر نى اشلادىلر؟
 قومىنىك هلاكندن سوگره حضرت شەيب نى اشلادى؟

§ ۱۸ - قصه يوسف عليه السلام وبنى اسرائيل نىك

مصرغه هجرتلرى

حضرت يعقوب بالالرى آراسنده ايگ زياده حضرت يوسفنى سور ايدى،
 چونكه يوسف عليه السلام آدملىرنىك ايگ گوزلى بولدىقى كىي اخلاقى دى ائمالسز
 ايدى. الوغ قىرنداشلىرى بونىك ايچون حضرت يوسفنى كونلاشورلر وسوزلر
 ايدى. خصوصاً حضرت يوسف توشنده اون بر يولدى، قوياش و آي نىك سجدە
 قىلدىن كوروب انكاسى حضرت يعقوب طرفندن اوزىنىك الوغ درجەلى بر كىسه
 بولاچقى واون بر قىرنداشلىرى خدمتنده بولاچقلىرى ايلە تعبير ايتلر كى
 يوسف نىك قىرنداشلىرى حسدلرىن و دشمنلىقلىرىن طاغىن آرتىردىلر.

بر کون حضرت یوسفی قرغه آلوب چغوب بر قیوغه آطلدیلر و کولمه کینی
 یالغان قانغه بویاب حضرت یعقوب حضورینه کینتوروب، برادرمز یوسفنی بوری
 آشادی دیه یغلای یغلای حضرت یعقوبنی آلدی مچی بولدیلر.

یوسف بر آز وقت قبوده قالدی. صوگره قرنداشلرندن برسی یوسفغه
 آزق کینتورمش ایدی نه کورسونکه حضرت یوسف قیودن چقارلمش مصرغه
 کینمکک بولغان بر کاروان ایچنده ایدی. بونی کوردکچه کیری قایتوب سافر
 قرنداشلرینی ده آلوب کیلدی، آنلر بو بزنگل قلمز ایدی قاپدی دیوب
 ایندیلر هم بیک اوچسز بها ایله ساتوب بیردیلر. کاروان خلقی آئی مصرغه
 آلوب کینارگه قرار بیردیلر. ذاتا حضرت یوسف بیک گوزل بولدیغندن
 ساتوب کوب فادیه اینهچکری امبدیله سوینمگه باشلادیلر.

حضرت یوسف مصرده مصر پادشاه سینک وزیرینه ساتلمشدر. لکن بر مدت
 صوگره وزیرنگل خانونی (زلیخه) حضرت یوسفغه عاشق بولوب، استدیکینی
 حضرت یوسفدن کوره آلماغاج، افتراء اینتوب بیچارهنی زندانغه قویدرمشدر.
 حضرت یوسف علیه السلام توشلر تعبیر اینه و ایندیکی کبی کیلور ایدی.
 حبسخانهده ایکن مصر پادشاه سینک شربنچسی اوزیله برابر بولدیغنده آنلکده
 توشینی تعبیر ایله زندان دن چغوب ینه شربنچی بولاچغندن خبر بیرمشدر.
 واقعا شربنچی زندان دن چقارلوب ینه خدمتینه مداومت اینه باشلامش. بر
 وقتنی مصر پادشاهسی بر توش کورمش هیچ برکم تعبیر اینه آلماش، نهایت
 شربنچینگل خاطرینه یوسف علیه السلام کلمش و حضرت یوسفغه باروب توشنگل
 تعبیر بن صورادیغنده؛ یدی سنه فوق العاده برکنک بولاچق، صوگره یدی سنه
 آچلق وقتلق بولاچق دیه حضرت یوسف خبر بیرمشدر. ملک مصر بو تعبیرنی
 ایشندکنده ممنون بولوب حضرت یوسفنی حبسخانه دن چقارمش. و اوزینه وزیر
 تعیین ایدرهک برکنلی اولان یدی سنه ننگل آشلقلرینی برکتسز اولان یدی سنه
 ایچون آنبارلرغه جیبارغه مأمور ایتمشدر. یوسف علیه السلام بیک کوب ایگن لر
 ایگدردی و ایندیکی کبی یدی سنه بوللق بولوب بیک کوب آشلقلر حاضرلدی

وحسابشز آنبارلر نی طوتردی ، بو صورتله جیولمش آشلق برکنسز اولان یدی
سنه ده بتون مصر اهابسینی طوق ایلادیکندن باشقه چیت مملکتلرگه ده بیک کوب
صانلوب مصر خزینه لری آقچه ایله طولدی .

اول وقت کنعانده دخی آچلق وبرکنسز لک بولد یغندن حضرت یعقوب ده
اون اوغلی نی مصرغه آشلق آلورغه کوندرمشدر . آنلر مصرده حضرت یوسف غه
راست کلمشدر ؛ حضرت یوسف برادر لرینی طانیمش ایسه ده اوزینی آنلرغه
طانتدر مامشدر . یوسف علیه السلام برادر لرینه بیک کوب التقات اینمش در .
ایکنچی کره کیلد کلرنده آنلر ایله کورشوب یغلاشوب انکاسینک احوالندن دخی
صوراشمشدر . وکندیسی حقنده قیلبلر ی قباحتنی عفو ایلامشدر . سوگره
یوسف علیه السلام ، بر طورور اورنلر حاضرلاب انکاسینی وبرادر لرینی وباشقه
یقین لرینی مصرغه چاقومش وآنلر دخی مصرغه کیلوب راحت راحت طورا
باشلامشدر .

حضرت یعقوب نیچه سنه لردن بیرلی آیرلوب طوردیغی سویکلی مخدومیله
کورشوب اون یدی سنه برکه عبادت وشادلق ایله عمر کیچرمشدر . نهایت
حضرت یعقوب مصرده وفات اینمش ایکان وصیتی بو نیچه ارض کنغانغه کوندرلوب
انکاسی استخاق علیه السلام یانپنه دفن قیلنمشدر . حضرت یعقوب ننگ وفاتی
زماننده یوسف علیه السلام ایلی آلتی یاشنده ایدی ، سوگره ینه ایلی دورت
سنه عمر سوردی .

سورة البقره بنی اسرافیل لرنک مصرغه هجرت لرینه کم سبب بولامشدر ؟
یوسف علیه السلام نی روشچه آنلرنک هجرت لرینه سببچی بولدی ؟
حضرت یوسف اوزینک الوغ ومخترم برکش بولووینی مصر پادشاه سپنه
نی روشچه بلردی ؟ قزنداشلری مصرغه کیلد کلرنده حضرت یوسف ننگ آنلرغه
قارش نی روشچه بولدی ؟ یعقوب علیه السلام اوغلی یوسف ایله کورشوب یکنندن
سوگره نیچه سنه برانک یاشادیلر ؟

§ ۱۹ - بنی اسرائیل ننگِ مصر دن خروجرلی

بابل حکمدار لرینه نمرود لقبی بیرلر یکی کبی عموماً مصر حکمدار لرینه فرعون لقبی بیرلر ایدی. حضرت یوسف ننگِ خدمت ایتدیکی فرعون اصل مصر فرعون اولمیبوب هیکسوس نامیله آنالغان عربلر دن برکمه ایدی. بو وقتده مصر ننگِ اهالیسی ده هیکسوسلر ایدی. بنی اسرائیل ایله جنسداش بولولرندن بنی اسرائیلرغه حرمت ورعایت ده کچیچیلک قیلمامش لر ایدی. سوگره لری مصر حکومتینی قبطیلر ضبط ایتوب، هیکسوسلر نی مصر دن طرد ایلا دیکلر نده بنی اسرائیل لر ینه مصر ده قالغان بولسه لرده، قبطیلر آنلرغه ده دشمنلق اظهار ایتوب هر نوع جبر و ظلم قیلماغه باشلامش لر ایدی. آخر و باجرا ف اشلر گه، قورقچیلی برلر گه بنی اسرائیل لر نی کوندورولر ایدی. حتی فرعونلر بنی اسرائیل قومینک قوت و غلبه حاصل ایتووندن، یاگادن مصر ده حرمتلی و اعتبارلی بر قوم بولمقلر نندن، یاخود مصر حکومتینی اللر نندن بنی اسرائیل لر آلووندن خوف ایتهلر ایدی. زبیرا اول وقتده اسرائیلی لر بیک کوب ایدی و آنلر اون ایکی سبطه تقسیم اولنمشلر ایدی جمله سینه بر دن «اسباط بنی اسرائیل» دینلور ایدی. هر بر سبط یعقوب علیه السلام ننگِ بر اوغلی ننگِ اسمی برله تسمیه ایتلمش ایدی، لای، سبطی، یهودا سبطی دیمک کبی و هر بر سبط ننگِ اوزینه کوره بر شیخی یعنی باش کشبسی بار ایدی. اگر شول اون ایکی سبط بر یرده جبولوب جمله سی بر اتفاقده و اداره ده طورور ایسه یخشیفنه قوت حاصل بولور ایدی، لکن جمله سینه بر باش کبراک، ناکه آنلر نی بر بر یله منفق ایتوب فرعونلر ننگِ ظلمندن قوتقارسون! ایشته اسرائیلی لری اسارندن قوتقارو ایچون حضرت موسی مأمور بولمشدر. مصرغه هجرتلرینه ایکی یوز اون بیش سنه بولمقلر حضرت موسی ننگِ جناب حق طرفندن مبعوث و مأمور بولماسیله ینه دن ارض مقدسه سفر طوقمشلر در.

یوسف خدمت اینگان فرعون قایسی قوم دن ایدی ؟ مصر حکومتی همان
هیکسوسلر قولنده قالغانی ؟ قبطیلر بنی اسرافیل لرگه نیچک قاریلر ایدی ؟
بنی اسرافیل لر اول وقتک مصرده نی روشچه یاشیلر ایدی صوگ ؟

—•••••—

§ ۲۵ — قصه ۴ موسی علیه السلام

کاهنلردن بریسی « بنی اسرافیل دن بر اوغلان طوغاچق و سنک دولتکنک
زوالینه سبب بولاچق » دیه فرعونغه خبر بیردیکننن ، فرعون اورکوب ، بنی
اسرافیل ایچنده طوغان ایر بالالرنی کیسدرمگه باشلامشدر . شول صورتله جلادلر
بنی اسرافیل خانهلرینی آقناروب طوغمش اوغلانلرنی کیسدرمگه زمانده لاوی
سبطننن حضرت موسی دنباغه کلدی ؛ انکاسینک اسمی عمران ایدی والده
محرملرینک اسمی یوحانز اولدقی تاریخلرده کوریلهدر .

حضرت موسی نی والدهسی جلادلردن کیسدرمگ ایچون بر قدر وقت
باشروب طورمش ایسهده ، بو یلهده فوتقارمق ممکن بولمیدیغندن جناب حقنک
حفظینه طابشروب بر صندوق ایچینه قویوب نیل نهرینه آطمشدر . حضرت موسی
صندوق ایله آغوب باردقنده فرعوننک زوجهسی آسیه کوروب آتی صودن
آلدرمشدر . و ایچنده بولغان حضرت موسی نی کوروب آگا محبت ایتمکدنن
سرایغه آلوب کیتمگه بیورمشدر . بو وجهله حضرت موسی سرایده اوسه باشلادی
والدهسی ایسه سوت آناسی بولمقله فرعون سراینه کیلوب حضرت موسی نی
ایمزوب کینار ایدی و اوزینک حقیقی آنا بولدیغینی کیسهیه بلدرمز ایدی .
حضرت موسی شول صورتله فرعون سراینک اوسوب والکسی واسطه سبله
اوزی نک بنی اسرافیل ملتینه منسوب بولدیغینی اوگرانمش و ملتد اشلرینک
قبطیلر انده ایزلکیننی آگلامش ، آنلرنی حمایه ایتمک و بو اسارندن فوتقارمق
فکرینه کره باشلامش ایدی . نهایت بر سببله مصر دن مدین شهرینه حضرت
شعیب نزدینه هجرت ایتمدی و آنده حضرت شعیب نک صافوراء نام قزینی
نکاحلاندی .

مدینه بر قدر طور دیغندن سوگره زوجه سیله ینه مصرغه قابتیق نیتیه
بولغه چقدی، یولده طور طاغینه کلدیکی وقت خطاب حقه نائل بولدی، عصا
وید بیضا کبی معجزه لرله پیغمبرلک احسان اولندی. وبنی اسرافیلنی مصردن
چیقاروب ارض موعوده به کینورمک ایله مأمور بولدی.

اوشنداق برادری حضرت هارون گه ده پیغمبرلک پیرلوب مصرده الوهیت
دعواسنده بولغان، فرعون حضورینه ایکسی برلک کلدیلر، و آئی دین حقه
دعوت ایتدیلر. بنی اسرافیلنی پیر! مصردن آلوب کیته بز، بابالر بزنک
وطن اصلسی بولغان دیار کنعانغه عزیمت ایته بز دیدیلر. فرعون ایسه بونلرنک
بویله اثرلی سوزلرینی اعتبارغه آلمادی حضرت موسی بیک الوغ معجزه لر
کورساندی همان ایمان ایتادیلر.

نهایت حضرت موسی نک استرحامی ایله طرف باریدن مصر اوزرینه بلیات
مشهوره کوندرلمشدرکه باشلچهری: نیل صووی نک قانغه ایلانسی، وبا علتی،
حشرات مضره نک طغیان، هر خانه ده ولد کبیرنک وفاتی کبیلدر، هر بر مصرینک
خانه سنن جنازه چقدقی حالده بنی اسرافیلدن هیچ کسه وفات ایتیدر ایدی.
بونی کورگاج مصریلر بنی اسرافیلنک مصردن کینولرینی تلی باشلادیلر.
کیدکی بلا و جفالرنی آنلردن کوره باشلادیلر. بو وقتده فرعون ده دفع بلا
قبیلندن اولارق بنی اسرافیلنک مصردن خروجلرینه رخصت بیرمش ایدی.
آنلر مصردن چغوب کیند کلرندن سوگره فرعون اوکچکک نوشوب عسکر یله
آرتلرندن قووا چقدی. سویش دیگرزی کنارنده آرتلرندن ینسه ده الله تعالی نک
قدر نیله دیگر آچلوب موسی علیه السلام قوم یله آریا طرفینه چقدی. فرعون ده
شول دیگر بولینه کردیکندن سوگره صو بر بر یله قوشلوب آنلر جمله سی شونک
غرق بولدیلر. اسرافیلی لرده فرعونلرنک ظلمندن قورتلدیلر، لکن بونکله ینه
ارض مقدسکه کره آلمایچه قرق سنه قدر تبه صحرا سنده، سینا هم فاران
چوللرنده آداشوب طوردیلر. بوکا اوزلری سبچی بولمشلردر، تفصیلی شول
صورتله در:

تعلیم : حضرت موسیٰ علیہ السلام نڭ قصه سینی سویلا کز !

§ ۲۱ — بنی اسرائیل نڭ عصیانی

بنی اسرائیل لر سویش دن کبجد کدن سوگره ارض مقدسنی فتح ایچون اول طرفده ساکن بولغان عمالقه دن بر طائفه ایله صوغشقیق ، یاخود آنلری آننن چیقارمق لازم ایدی ، حضرت موسیٰ آنلرنی شول اشکه هر نه قدر تشویق قیلغان بولسه ده آنلر حضرت موسیٰ نڭ سوزینی طسکلامادیلر بز مخاربه فیلمیبز دیدیلر . زیرا مصرده فرعونلر الندا اسارت حالندا یاشامش بولدقلرنن بیک قورقاق ایدیلر ، مخاربه گه جسارت اینترلک غیرتلیری یوق ایدی . بویله قارشیلقلری ایچون حضرت موسیٰ نڭ بیک کیفی کیندی ، آنلرده بر طرفه ده یول طوتا بلمز بولوب همان شول صجراده آبدراب یوردیلر ، جناب حقنڭ قدرتیله سمان نازل بولغان قدرت حواسیله تعیش اینترلر ایدی . بر کون بوندنده طویوب ، بزگه برده اوسکان نرسه لر کیراک صوغان ، صارصاق ، قیاب و بورچاق کبی نرسه لر ایستیبز دیدیلر . حضرت موسیٰ بونی ایشتکاج دخی کیفی کینوب باریکز مصرغه ، استدیکلریکز آنده طابلور دبه سؤاللرینی رد قیلدی .

جناب حقن حضرت موسیٰ غه بر کنابنڭ کوندرلماسی موعود اولد یقندن ، موسیٰ علیه السلام خدانڭ امریله طور طاغینه کیندی قومینی هارون علیه السلام غه طابشروب قالدردی و اوزی طورده قرق کون یالغزچه عبادت ایله مشغول بولوب هیچ بر واسطه سز جناب حق نڭ کلامینی ایشتندی ، تورات شریف هم نازل بولدی .

حضرت هارون ایله قالغان قوم ؛ موسیٰ علیه السلام نڭ قایتوونندن امیدلرینی کبسدیلر کفر و ضلالتکه کرشدیلر ، شول صورتله که : آرالرندن سامری نامنده بر منافق اسرائیلی لر نڭ مصر دن آلوب چقدقلری آننون لرینی چوب بر بوزاد صورنی یا صادی « کوزگه کورنماگان معبود که عبادت اینلورمی ؟ » ایشنه

سزنگ الهکز و موسی ننگ الهی شولدر، موسی آنی ازلب طابار ایچون طورغه کیندی، کیلکز شوگا عبادت اینکز!» دیه آنلرنی آزدردی. آنلرده شول بوزاو صورتینه طابونماغه باشلادیلر. هارون علیه السلام هر نه قدر نصیحت قیلدی ایسه ده طکللامادیلر. موسی کیلگانچه بیز بوزاوغه طابونوی طاشلامیبز دیوب حضرت هارونغه قارش کیلدیلر.

موسی علیه السلام تورات شریف ایله طوردن قایتدی، نه کورسونکه قومی بوزاوغه طابنورلر، حضرت موسی بیک آچولاندی سامری گه لعنت قیلدی. بوزاو صورتینی یوق ایتدی، قومنی یاخشی قاراماغانسک دیه حضرت هاروننگ صاقالننن طومتش ایدی، حضرت هارون مین فی اشلیم فی قدر نصیحت ایتتم طکللامادیلر، حتی اوزنی اولنره یازدیلر دیو اعتذار قیلدی.

صوگره بوزاوغه طابنوجیلرده قیلدقلرینه اوکنوب توبه وتضرع ایتدیلر. بو جهندن موسی علیه السلام ننگ ده آچووی باصلدی، تورات شریفنی آنلرغه او قودی، آنلر دخی تورات ایله عمل ایتنه باشلادیلر، الله تعالی فی برله مکنی، آغرلق ایله بولسه ده، کوکلرینه اورناشدردیلر. بو وقتده مصردن کیلگان قورقاق یورا کلی کیمسه لرنگ کویسی وفات بولوب آنلر یرینه شهر وقوم کورمایچه صحرا ده اوسکان اونکن یورا کلی یکتلر یشمشلر ایدی. بو جهته بنی اسرائیللر دشمن فارشوسینه باروب صوغشور حالگه کیلگانلر ایدی. بناء علی هذا حضرت موسی آنلرنی بحر لوطنگ جنوب طرفینه آلوب کیلدکن صوگره آنده غی اقوام ایله صوغشملر، غالب بولوب وادی الشریعه نه ری بویلرینه قدر بارمشر ایدی. بو برده موسی علیه السلام وفات بولوب آننگ یرینه یوشع علیه السلام مأمور بولمشدر. هارون علیه السلام حضرت موسی دن قبل وفات بولمش ایدی. موسی علیه السلامنگ وفاتی وقتنده بنی اسرائیلنگ تبه صحراسینه نوشولرینه تمام قرق سنه اولمش ایدی. تورات شریفنگ حکمی حضرت عیسی غه انجیل کیلگانچه باقی قالدی، بو ایکی آرا ده کیلگان پیغمبرلرنگ جمله سی تورات حکمیه عمل ایتهرگه مأمور بولمشلر ایدی. حضرت موسی ننگ وفاتندن صوگره بیش یوز سنه قدر اسرائیلی لرنگ اشلرینی (حکام بنی اسرائیل)

فامیلہ آتالغان حاکم لہر ادارہ ایندیلر ، آنلرنڭ ایسڭ اوڭگیس یوشع علیہ السلام بولوب ایڭ صوڭغیس اشمویبل علیہ السلام در .

سَمِوَاللَّز: بنی اسرائیل لر حضرت موسیٰ غه فی روشچہ عاصی بولدیلر؟
شولای عصبانلری ایچون نیندای جزاء کوردیلر؟ اول صحرا ده آنلر فی برله
ترکک ایندیلر صوڭ؟ شونڭ برله گنه قناعت ایندیلمی؟ حضرت موسیٰ
آنلرغہ فی دیوب جواب بیردی؟ آننن صوڭ حضرت موسیٰ قایدہ کیندی؟
موسىٰ علیہ السلام طورغہ کیند کین صوڭره بنی اسرائیل لرنڭ قیل قیلرینی
سویلاڭز! حضرت موسیٰ طوردن قاینقدن صوڭره بنی اسرائیل لرنڭ
حاللرینی سویلاڭز! حضرت موسیٰ نڭ وفاتندن صوڭره بنی اسرائیل لرنڭ
حاللری نیچک بولمشدر؟

§ ۲۲ - حکام دوری

حکام بنی اسرائیل نڭ اوڭگیس بولغان یوشع علیہ السلام حضرت موسیٰ دن
صوڭره بنی اسرائیل لرگہ پیغمبر بولمشدر. بنی اسرائیل لرنی صحرا دن آلوب
نهر شریعه آرقلی کبچروب همان آلفه طابا باروب کنعان دیارینی بتونلای
دیورلک فتح اینمشدر. (اول وقتده شریعه نهرنده کوپر وقایق اولدیغی
حالدہ آتچق یوشع علیہ السلام نڭ معجزه سی ایله کبچمشلر) یوشع علیہ السلام
فتح ایندیکی یئرلرینی اون بر سبطه تقسیم ایلامشدر؛ اما لوی سبطی صنف
روحانیدن اولدیغی ایچون آنلرغہ بر بیرلما ایچہ بر آلفان سبطلر حاصلانلرینڭ
عشرینی بیرو ایله مأمور بولمشلر. مصرده غی کبی بو سبطلرنڭ ینہ هر قایوسینه
برر شیخی بارایدی، لکن اول شیخلرنڭ ده جملہ سی بر حاکم نڭ اداره سینہ
تابع ایدیلر. (زیتون) نام قصبہ فی مرکز روحانی انجاذ اینمشلر ایدی. بیرام
اگرنلرنده مذکور قصبه گه جیولوب عبادت ایتہرلر و قربان کیسه رلر ایدی.
ایشته بولنرغہ بویله اداره نی یوشع علیہ السلام قوروب قالدرمشدر، اوزی

یکرمی سکز سنه قدر حکم ایتمشدر . حضرت یوشع دن صوگره تاریخ چه معلوم بولغان ینه اون حاکم کیلوب کیتمشلر وایک صوگره لری اشوفیل علیه السلام بولوب اون بر سنه آنلرنک امورینی تدبیر ایتمشدر ، شول اون بر سنه ختامنده حضرت موسی نك وفاتندن دورت یوزطوقسان اوچ سنه کپچمش ایدی واول وقت حکام دوری بنوب ملوک دوری باشلاندى .

تعلیم : حکام دوری حقنده بلد بیکگزی سویلاگز!

§ ۲۳ — ملوک بنی اسرائیل دوری

اشوفیل علیه السلام زماننده بنی اسرائیل ایچنده بر آز طپچسزلق کوریله باشلادی وعمالقه دن بر قوم آنلرغه غالب بولدی . بس اسرائیلی لر بوگا فارشی بارمق ایچون آرالرندن برینک ملک تعیین اینلوب شونک تدبیریله یورمکلرینی اشوفیل علیه السلام دن اوتندیلر ، اول ایسه الله تعالی نك امریله طالوتنی ملک اینوب صابیلادی . صوگره طالوت عسکر جمع اینوب عمالقه اوستینه یوردی . عمالقه نك عسکر باشلغی جالوت نامنده ، غایت قوتلی واوزون بویلی هم غیرتلی ، برکمه ایدی . بس ایکی عسکر قارا فارشی کیلوب صوضشه باشلادیلر . طالوت عسکرندن داود نامنده بر کهمسه جالوتقه فارشی چغوب همتلی وغیرتلی بولغان جالوتنی قتل ایندی ، بونک اوزرینه عمالقه عسکرى بوزلدى بنی اسرائیل لر غالب بولدیلر . آنلرنک رئیس لر بنی قتل اینکان داود نام ذات بنی اسرائیل آراسنده بیک زیاده شهرت آلدی ، قدر و اعتباری کوبایدی . طالوت آگا حسد اظهاریله قتل قیلمتغه نیت ایندی ، اول ایسه بر طرفه قاچوب قورتلدی . (داود حضرت یعقوب نك یهودا نام اوغلی نك نسلندن بولوب ، اشوفیل علیه السلام دن صوگره پیغمبر ، طالوت دن صوگره ملک بولمشدر) .

طالوت ینه عمالقه برله مخاربه گه باشلادی نهایت آنلر طرفندن مقتول بولوب برینه اوغلی کیچدی ایسه ده بنی اسرائیل لر اتفاقسزلانوب آندن باش

طارتوب جمله سی حضرت داودغه بیعت بیردیلر. بو جهتله عموم بنی اسرائیلله حکمی جاری بولغان ملک لردن برنجیسی طالوت، ایکچی سی داود علیه السلام و اوچنجیسی ده سلیمان علیه السلام در.

۶۷۴ میلادئیه بنی اسرائیلده ملوک دوری باشلانووینه سبب نرسه بولدی ؟ اشموئیل علیه السلام کمنی ملک اینتوب بینگولادی ؟ عمالقه ننگ عسکر باشلیغی کم ایندی ؟ جالوت ایله طالوت آراسنده غی صوغشده قایسی غالب بولدی ؟ طالوت ننگ غالب بولووینه کم سبب بولدی ؟ داود ایله طالوت ننگ آراسنده غی واقعنی سویلاگز !

§ ۲۴ — قصه داود علیه السلام

اشموئیل علیه السلام دن سوگره پیغمبر لک حضرت داودغه کبلدی. اوزینه زبور نامنده بر کتاب نازل اولمش ایندی لکن زبور نصیحت لر ویر طاقم نظملی و اثرلی خطبه لردن عبارت بولوب، احکام شرعیه بیان قیلنمادیغندن تورات ننگ حکمی بونگله نسخ اینتلماشدر. بناء علیه داود علیه السلام و سافر انبیاء جمله سی تورات ایله عمل اینترلر ایندی. حضرت داود غایت گوزل طاوشلی بولدیفندن زبور شریفنی او قووینی ایشتوچیلر شول قدر اثر لنور لر ایدیکه گویا هوشسز اولمش کبی عجبکه قالب طورور لر ایندی. مبارک اللرنه تیمور بالاوز کبی یوه شارور ایندی، بو جهتله حضرت داود استدیکی نرسه لرینی تیمور دن بیک گوزل صورتده یاصامشدر. حضرت داود پیغمبر هم ملک بولمشدر، دیار کنعان دن بنی اسرائیل لر ننگ هنوز اللری یتدیکی بر لر نی فتح ایلامشدر. مثلا: قدس شریف، حلب، عمان و نصیبین شهر لرینی آلوب جهله سینه حکمی جاری بولمشدر. پایتخت شهری قدس شریف بولمشدر. قدسه بیت المقدس نام مسجی شریفک بنا سینه باشلامش ایسه ده تامینه قدر عمری یتشماهشدر؛ قرق یل حکومت ایندکنن سوگره دار دنیا دن کو چوب ویرینه اوغلی سلیمان علیه السلام پیغمبر هم ملک بولوب فالمش ایندی.

تعلیم : حضرت داودنك قصه سینی سویلاگز!

§ ۲۵ — قصه سلیمان علیه السلام

سلیمان علیه السلام ده انکاسی کبی هم ملک هم پیغمبر بولمشد. انکاسندن اون ابکی باشنده قالدیغی حالده حکومت باشینه کیچوب قرق سنه غایت ماهرانه تدبیر ایله پادشاهلق ایتوب آلمش باشنده وفات بولمشد. انکاسینك وصیتی بویچه بیت المقدسنی تعمیرگه باشلاب یدی سنه ده تمام اینمشدر. بوندن سوگره قدسه غایت الوغ بر حکومت سرایی بنا ایندیرماگه باشلاب اون اوج سنه سوگنده اولده تمام بولمشد. حضرت سلیمان ده انکاسی داود (علیه السلام) کبی بیک کوب برلری ضبط قیلدی واوزینه شرق و غربده گی بیک کوب ملک لر اطاعت کورستدیلر و بیک کوب هدیه لر کوندردیلر.

حضرت داود ایله حضرت سلیمان علیهما السلام لر وقتنده بنی اسرائیل لر عظمتلو و قوتلو بر دولت صورتنده عمر کیچرگان بولسه لرده سوگره لری قوتلری محو و منقرض بولمشد. انقراضلرینه ده باشلیچه سبب اوزلرینك افتراقلری و اتفاقسزلقلری بولمشد که تفصیلی شول روشچه در:

§ ۲۶ — بنی اسرائیل لر نك انقراضغه باشلاولری

حضرت سلیمان دن سوگره اوغلی (رحبعام) ملک بولمق لازم ایدی، لکن افرایم سبطندن و حضرت سلیمان نك خدمتکارلارندن (یوربعام) نام بر کسمه عصبان ایتوب مملکتنی ایکیگه آیره شدی. شول صورتله یهودا و بنیامین سبطلری رحبعام غه بیعت ایندیلر، قالغان اون سبط یوربعام غه بیعت ایندیلر. برنجی سینه (دولت یهودیه) ایکیچیسینه (دولت اسرائیلیه) ناملری بیرلدی.

دولت یهودیه نك پای تختی قدس شریفی بولوب، ملکلری دخی حضرت سلیمان نسلندن ایدی و بونلر نك ایچنده بنی اسرائیل نك عالملری والوغلری

کوب بولد یغندن تورات شریف و حضرت موسی ننگ عیسی کبی مقدس و مبارک امانت لرده بونلرننگ البده قالد یغندن، عموم بنی اسرائیل ننگ زیارت گاهی بولغان بیت المقدس ده بونلر تصرفنده بولد یغندن گویا بونلر خلفاء اسلام برنده ایدیلر و اوزلرینک دین و عبادتلرینی اونونماز ایدیلر.

دولت اسرائیلیه ننگ پایتختی اولانا بلس بولوب، صوگره سامریه شهریدر. بو دولتنک اصل مؤسس اهل فساددن بولغان برکمه بولد یغندن ادارهسی، کبراک شرع جهندن و کبراک سیاست جهندن بتونلای نامعقول بر روشده ایدی. تحت اداره سنده بولغان اسرائیلی لری یهودیه دولتنده گی نسلک اشلرینه اجنبی و دشمن نظریله باقدرماغه موقوف بولدی. بو جهتلر آنلر قدس شریف زیارتینی ده ترک ایدیلر، علمانک و عطا و نصیحتلرندن آیرلیدیلر، حتی تورات شریفی ده اونونوب بتردیدیلر. کیتنه کیتنه آرارلندن شریعت موسویه بتونلای کونارلوب بونک برینه پت پرستلک ظهور اینوب، بعل نامنده بر پتقه طابونا باشلادیلر، ابشته بو وقتده الیاس ایله البسع علیهما السلام آنلرغه مبعوث بولدیلر.

سورة البقرة: بنی اسرائیل لرنسک انقراضه باشلاولرینک سببی نیدر؟
دولت یهودیه ایله، دولت اسرائیلیه ننگ آراسنده غی آبرمالرینی سویلاکوز!

§ ۲۷ - قصه الیاس و البسع علیهما السلام

الیاس علیه السلام مبعوث بولد قده بنی اسرائیل لر بعل نام پتقه طابنمده ایدیلر. حضرت الیاس هر نه قدر: «بو اشنی طاشلاکوز! بتون دنیانک خالق بولغان بر الله تعالی گه گنه عبادت اینکوز! بو قسه الله تعالی سز لرگه بیک الرغ بلا وفتنلر کوندرور» دیه و عطا و نصیحت قبلسه ده آنلر بویله فائزالی نصیحت لرنی قبول قیلدی دگل، حضرت الیاسنی شهرلرندن قووب چقاردیلر.

جناب حق آنلرنک شهرلرندن برکتنی کوناردی، یغمورلر یاوماز بولدی، حتی آچلقدن اولاکسه لر آشادیلر، نهایت حضرت الیاسنی ازله ب طابدی لر و آنک

نصیحت لریله عمل اینه باشلادیلر. الله تعالی حضرتلری ده اوستلرندن بویله بلا و فتنه لرنی کوناردی.

لکن بونلر بیر آز وقتدن سوڭره ینه اوڭیچه کافر و فاجر بولدیلر، بوندن سوڭره حضرت الیاس ده آنلرنڭ ایمانغه کیلورلندن امید اوزوب جناب حقن رخست ایله ایچلرندن چیقوب، بالغز طور مقنی اختیار ایتدی.

سوڭره بونڭ بیرینه البسع علیه السلام قالوب وعظ و نصیحت ایله شغلانور بولدی، بعده بوگاده پیغمبرلک کلدی. بوده الیاس علیه السلام کبی بنی اسرائیلنڭ احوالینی اصلاح اینهرگه بایناق طرشدی ایسه ده آنلر همان بوزقلقلرین آرتیره باردیلر.

نهایت جناب حق بونلرنڭ اوستینه یونس علیه السلامنڭ اقامت ایتدیکی نینوا شهرینڭ پادشاهسی اولان سالمانسارنی ایرکلی قیلدی.

ص **سورة البقرة** حضرت الیاس قایسی قوم گه مبعوث بولدی ۶ اول وقتده بنی اسرائیللرنڭ حاللری نیچک ایدی ۶ بنی اسرائیللرنی الله تعالی نی روشچه جزالادی ۶ آندن سوڭره آنلر نی اشلادیلر ۶ شولای طوغری یولده دوام ایتدیلمی ۶ حضرت الیاس نی اشلادی ۶ آندن سوڭ آنڭ بیرینه کم مبعوث بولدی ۶ بنی اسرائیللرنڭ البسع علیه السلام زماننده غی حاللری نیچک ۶

§ ۲۸ - قصه یونس علیه السلام

حضرت یونس نینوا شهری اهاالیسینه مبعوث بولمش ایدی. نینوا ایسه دولت آثوریه نڭ پایتختی ایدی. حضرت یونس پتلمغه عبادت قیلا طورغان نینوا اهاالیسینی هر نه قدر حق دینگه و الله تعالی نی برلاوگه اونداسه ده آرالرنڭ ایمان اینوچیلری بولمادی. جناب حق طرفندن سزگه عذاب کیله چک شهر یگنر برگه باطابق دیه آنلرنی قورقوتسه ده آنلر همان قولاق صالحادیلر.

نهایت یونس علیه السلام بونلرنڭ ایمانغه کیلورلندن امید اوزوب، آچولانوب ایچلرندن چقوب دجله نه ری کنارینه کیلدی و بر کیمه گه مندی :

حالبوکه الله تعالی طرفندن وحی کلمدیکنده پیغمبرلرنڭ مبعوث اولدیغی قوملرین طاشلاب و شهرلرندن آیرلوب کینولری درست توگل ایدی. بنا علیه کیمه اورنندن قوزغالمادی کیمه ربیسی آرابزده گناهللی بر کیمه بولورغه کیراک، شباغا سالابز کیمه چقار ایسه شوقی آطاربز دیدی. شباغا صالحدیار حضرت یونس غه چقدی. اولده مین گناهللی کیمه من دیه اوزینی صوغه آندی درحال آنی بر زور بالق یوتدی. حضرت یونس قیلغان اشینه اوکنوب توبه واستغفار ایتدی هم جناب حق توبه سینی قبول قیلدی. بالق آنی چقاروب بر چیتکه طاشلادی. جناب حق آنی ینه نینوا اهاالیسین دین حقه دعوت ایله مأمور ایتدی. اول وقتده نینوا اهاالیس اوزلرینه الله تعالی طرفندن عذاب کیله چگینی آکلاب توبه واستغفار قیلغان ایدیلر و حضرت یونس نی ینه دن شهرلرینه آلوب قاینوب بر قدر مدت آنڭ اوگراندیکی یول ایله باردیلر.

تعلیم : یونس علیه السلام نڭ قصه سینی سویلاڭز!

§ ۲۹ - دولت اسرائیلیه گه آثوریه حکمداری سالمانسارنڭ

هجومی

آثوریه حکمداری اوزینڭ دولتی زورایتمق ایچون شرق وغربکه عسکرلر کوندردیکی زمانده دولت اسرائیلیه گهده مسلط بولدی و آنلردن اسبرلر آلدی. اوزلرینی نینوا خزینه سینه و برگو بیرورگه مجبور ایتدی. صوڭره اسرائیل دولتی و برگو بیرمکدن باش طارتوب آثوریه اوزرینه قارشلی کلدی. بونڭ ایچون آثوریه حکمداری سالمانسار زور عسکر ایله اسرائیل دولتی اوزرینه صوغوشته کیتدی. نهایت آنلرغه غالب بولوب پایتخت شهرلری بولغان سامریه نی آلدی هم پادشاهلرینی و باشقه چه الوظلرینی طوتدی، آنلر نی خراسان طرفلرینه طارانندی. آثوریلردن، کلدانیلردن بر قدر خلق کینتوروب بنی اسرائیل شهرلرینه یراشدردی، بو صوغوشده قاچوب قوتولغان بنی اسرائیلر یهودیه دولتیله اباردیله.

شول صورتلہ دولت اسرائیلیہ تمام محو و منقرض بولدی، ملوک اسباطنک مدت حکومتلری ایکی بوز آلتمش برسنه قدر بولمشدر. بوندن سوگره بنی اسرائیل حکمدارلغی دولت یهودیه دن عبارت بولوب حضرت سلیمان نسلندن بولغان کهمه لرگه قالمشدر. دولت اسرائیلیه نك انقراضندن سوگره ینه بوز آلتمش برسنه قدر دوام قلمشدر.

سورة البقرة: دولت اسرائیلیه کم طرفندن محو و منقرض بولدی؛ سالمانسارنك آنلر اوستینه کیلر و ینه سبب نرسه ایدی؛ سالمانسار آنلرغه غالب بولدقتن سوگره آنلرنی نی اشلادی؛ بوندن سوگره دولت یهودیه نیچه سنه دوام اینمشدر؛

§ ۳۵ - دولت اسرائیلیه نك انقراضندن سوکره دولت یهودیه نك صورت دوامی

دولت یهودیه ایله دولت اسرائیلیه بر بونندن کونلاشوب و هر وقت بر برینك ضررینه طرشه لرده اصلده بر جنسندن بولدقلرندن اسرائیل دولتی نك بویله منقرض بولووی بو قدر بنی اسرائیل نك آثوریلره اسپر آلتمش یهودا دولتی نه بیک زیاده تأثیر ایتدی.

حنی اول وقت قدس شریفده سلامت بولغان اشعیا علیه السلام آثوریلره بد دعا قیلدی.

آثوریلر اسرائیل دولتی نی محو ایتدکن سوگره یهودا دولتی نه ده کوز طونوب قدس شریف که بر عسکر ایله جیولوب کلمشدر ایدی، لکن آرالرنده بر نوع خسته لک ظهور ایتوب بیک کویسی هلاک بولیلر. بوندن سوگره آثوریه پادشاه سیده امید سزلانوب نینواغه قایتدی. بو صورتلہ دولت یهودیه قورتلدی. لکن بونلرده طریق حق دن آزدیلر. حضرت اشعیا نك وعظ و نصیحتینی طغلاماز بولیلر، حنی اول ذات شریفنی شهید قیلدیلر. بوندن سوگره بونلرغه ظالم و فاسق بر کهمه پادشاه بولدی. و بونك اوزرینه ده نینه

ملکی مسلط بولوب اوزین طوتوب بر مقدار حبس قیلد قئندن سوگره یلده بر مقدار ویرگو بیرمک شرطیله ینه یهودا پادشاهی اینتوب قدس شریفی که کوندردی . بوندن سوگره بنی اسرائیل لر ینه آزدیلر وتورات شریفنی تمام اونوندیلر بو وقتده قدس شریفده ارمیا علیه السلام پیغمبر بولوب آنلرغه احکام شرعیه نی اوگرانماگه باشلادی . اول وقتلرده دولت آثوریه اوزی ده انقراضه یوز طومش ایدی ، نهایت مدیه لیلر وکلدانیلر طرفندن ضبط اینتولوب بتونلای هو ومنقرض بولدی ، دولت آثوریه بیرینه ایکی دولت قاقم بولدی . بری مدیه دولتیدر که حاضرنده ایران دید کمز برلر آنک ادا ره سنده ایدی . وبری کلدانی دولتی در که پایتختلری آثوریه ننگ مغرب طرفنده غی بابل شهری ایدی . بو ایسه بابل دولتی و ملکلری ، بابل حکمدارلری نام لر یله تعبیر ایته لدر .

بابل حکمدارلری ایچنده ایگ مشهور بولغانی (بخت النصر) در ؛ بو ایسه فایت غیرتلی و اوستا اداره لی بر کسه بولوب زماننده الوغ قتمه انه نائل بولمش و بابل دولتی نی افراط قوتلندر مشدر . ایکی اوج کره ارض مقدس ده بنی اسرائیل لر هجم اینتوب نهایت قدس شریفنی ضبط و بیت المقدس نی خراب ایلامش و آننده بولغان مقدس شیلر نی غصب ایلامش ، بنی اسرائیل دن بر قدر بنی اسیر ایدرک بابل گه کیتور مشدر ، بو واقعه تاریخ مقدسه (بابل اسارتی) دیه مشهوردر .

تعلیم : دولت اسرائیلیه ننگ انقراضندن سوگره دولت یهودیه ننگ نی روشپه دوام ایندیکنی سو بلا کز !

§ ۳۱ - بخت النصر ننگ قدس شریفنی ضبط ایلامکی

یاخود بابل اسارتی

بابل حکمداری بخت النصر جلوسندن بر نیچه سنه سوگره بنی اسرائیل لر گه هجم ایندی . بنی اسرائیل ملکی بونی کوردکنده فارشی طور ا آلاسزلقینی

آگلاب بخت النصرغه اطاعت کورساناگه مجبور بولدی . بوندن سوگره اوشبو
 ملك قدس شریفه بر والی کبی بولوب قالدی ، لکن اوج سنه قدر شول
 روشجه طور دیغندن سوگره اطاعتسز لانونب بخت النصرغه قارشى کبیلگان ایدی ،
 مغلوب بولوب برینه اوغلی تعیین قیلندی . بوده اوزاق طورآ آلهادی
 بخت النصر طرفندن اوزی هم باشقه چه بنی اسرافیل ننگ الوغلی و عالملی
 اسیر اینلوب بابلگه کینورلدیلر ، بونلر آراسنده عزیز ایله دانیال علیهما
 السلام لرده بار ایدی .

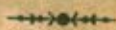
بخت النصر بونلرنی اسیر ایندکندن سوگره قدس شریف که والی و ملك
 اینتوب آناسی ایله بر طوغمه ننگ اوغلی صدقیا نام کسه نی کوندردی . بو هم
 بر قدر وقت بخت النصرغه اطاعت ایته رک قدس شریفه حکومت ایندی .
 وشول وقتده حضرت ارمیا علیه السلام قدس شریفده پیغمبر ایدی ، بنی
 اسرافیل لرگه وعظ و نصیحت اینهر ، توبه واستغفار ایله بیورور ایدی . بنی
 اسرافیل لرنی و ملسکری بولغان صدقیانی بخت النصر ننگ هجومیله قورقتور
 ایدی . لکن بنی اسرافیل لر وعظ و نصیحتنی قبول ایلامدی لر . الله تعالی گه
 عاصی بولدقلری کبی جناب حق طرفندن اوزلرینه مسلط اینتلگان بخت
 النصرغه ده عصیان اینماگه استادیلر ، بونی کوردکده حضرت ارمیا بونلرننگ
 توفیق و هدایت که کبلولرندن امدینی کیسوب بر طرفه کیندی . صدقیا دخی
 بخت النصرغه قارشى طور مقچی بولدی .

بوننگ اوزرینه بخت النصر کوب عسکر ایله وزیرینی بیاروب قدس
 شریفنی خراب اینتوردی و بیت المقدس نی وانتردی ، بنی اسرافیل ننگ
 قابسیلری مصرغه ، قابسیلری مکة مکرمه گه قاچدی لر و بعضیلری صدقیا ایله برلکده
 اسیر اینلوب بابلگه کینورلدیلر . بو صورتله دولت یهودیه ده تمام محو و منقرض
 بولدی ، عموم بنی اسرافیل ننگ قوللرندن حکومت کیندی . بس دولت یهودیه ننگ
 ملوک دورنده ایلنگ برنچی ملکی رجبعام بولوب ایلنگ آخبرغیسی صدقیا در .
 بوندن سوگره بخت النصر ننگ شام طرفیننگ بتونلایندک حکمی جاری بولدی ،

قدس ده بر قدر بنی اسرافیل قالمش ایدی ایسه ده کو بر ائک بخت النصر طرفندن ارسال ایتلمش کسه لر او طرمش لر ایدی . بونلرنک جمله سینه شیخ البلد مقامنده اولان بر رئیس لر ی بولور ایدی .

شول صورتله بنی اسرافیلنک الوغلی بابلده یتیمش سنه قنر اسپر بولوب قالدیلر ، صوگره ینه اسارتدن قوتولوب قدس گه فایتوب خراب بولمش بیت المقدسنی یا گادن تعمیر ایندی لر ، تورات نسخهلری بازوب شریعت موسویه نی یا گادن میدانه قویدیلر ، بیانی شول روشچه ایرور :

سور الیتر تاریخده «بابل اسارتی» دیه مشهور واقعه نی دن عبارتدر شونی سویلا گز ! بخت النصر بنی اسرافیل لر نی اسپر ایند کدن صوگره آنلرنک حال لرینی وی روشچه بولد قلرینی سویلا گز ! شول روشچه اسپر لکنه عمر گه قالدیلر می ؟ یا که قوتولدیلر می ؟ اسارتدن قوتولدقن صوگره نی اشلا دیلر ؟

§ ۳۲ — بنی اسرائیل لر نك اسارتدن قوتولمقلری

بخت النصر دن صوگره بابل دولتی ده انقراضغه یوز طوندی ، نهایت ایران شاهی (کیخسرو) طرفندن ضبط ایتلوب بابل دولتی ایرانیلر اداره سینه کیچدی . بو وقتک بابلنک حکمداری (بالتازار) نامنده صفا سور بر کسه ایدی .

کیخسرو بابل نی ضبط ایتد کندن صوگره بنی اسرائیل لرغه وطنلرینه فایتوب ایله رخصت بیرلدی ، آنلرده قدس گه فایتوب یتیمش سنه دن بیرلی خراب طورغان بیت المقدسنی یا گادن توزودیلر ، قدس شریف خراب ایتلگان وقتک تورات نسخهلری ده ضایع بولغان ایدی ، بنا علیه آرالرندن احکام شرعیه اوتولوب یتیمش ایدی ، قدس گه فایتد قلرندن صوگره بریر گه جینالدیلر ، آرالرنگ عزیز علیه السلام ده بار ایدی ، اول ذات تورات شریفنی کولکدن اوقودی ، باشقه عالمری یازوب آلدیلر ، شول صورتله شریعت موسویه نی یا گادن میدانغه قویدیلر .

بو وجهله بنی اسرائیل اسارندن قوتولوب ویا گادن دین حقه هودت ایلا دیلر، لکن بوتکله یته استقلال نامه گه مالک بولا آلاما دیلر. اول ایرانیلرغه، آندن سوگوره یونانیلره، سوگوره ملوک سلفکیانه تابع بولدیلر، نهایت رومالیلر طرفندن بیک کوبسی قتل ایتلوب، قالغانلری ده دنیانک هر طرفینه طارانل دیلر. سلفکیان حکمدارلردن (انتیوخس اپیفان) زماننده بنی اسرائیل لرنگ کافه سی پوتپرستلک گه اجبار قیلنوب، فارشی طورغانلری قتل ایتلدی، ختان منع ایتلدی. لحم خنزیر آشامق مجبوری بولدی، تورات نسخهلری جمع و احراق قیلندی. بو وجهله یهودیلر النده اصل تورات قالما دی، بوندن سوگوره آنلرغه زکریاه یحیی و عیسی علیهم السلام مبعوث بولسه لرده، آنلرنگ وعظ و نصیحتی ده تاثیر ایتدی، همان ضالانده قالدیلر.

بو کونک (بیری) دیه تعبیر اینلگان اقوام بنی اسرائیل سلاله سند لر لر.

سورة البقرة: بنی اسرائیل لر نی اسپر لکدن کم قوت قارمشدر؟ کیخسرو آنلر نی نیچک آزاد اینه آلمشدر؟ بنی اسرائیل لر بابل دن قدس که قایند قلرندن سوگوره نی اشلا دیلر؟ قدس که قاینوب حق دین و شریعت موسویه نی طوتا باشلا قدس سوگوره طعنه یا شادیلر نی، یوقسه ینه بلالر کوردیلر نی؟ بلالر کورولری نی روشجه بولدی؟

§ ۳۳ - قصه زکریا علیه السلام

حضرت زکریا سلیمان علیه السلام نسلندن بولوب، قدس شهرنده بیت المقدس ده قربان کیسمک و تورات یازمق کبی مقدس خدمت لرله شغلله نور ایدی. جناب حق بوگا پیغمبرلک بیردی، زوجه سیله هر ایکسی قارنا یوب بالا بولونندن امید لرین کیسد کلری زمانده رب العالمین آنلرغه بر اوغل بیردی، اسمینی یحیی قویدی لر. حضرت زکریا ننگ خانونی ایساع نامنه ایدی. ایساع برله بر طوغه حنه بنی اسرائیل ننگ الوغ لرندن عمران اسملی بر کسه ننگ خانونی